

2025-12-04
U2025/02339**Utbildningsdepartementet**Forskningsrådet för miljö, areella
näringar och samhällsbyggande
Box 1206
111 82 StockholmForskningsrådet för hälsa, arbetsliv
och välfärd
Magnus Ladulåsgatan 65
118 27 StockholmVetenskapsrådet
Box 1035
101 38 Stockholm

Uppdrag till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd och Vetenskapsrådet att ansvara för utvärderingar av nationella forskningsprogram

Regeringens beslut

Regeringen ger Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) och Vetenskapsrådet i uppdrag att gemensamt ansvara för att utvärderingar av nationella forskningsprogram genomförs inom följande områden: klimat, hållbart samhällsbyggande, livsmedel, arbetslivsforskning, tillämpad välfärdsforskning, antibiotikaresistens samt migration och integration.

Utvärderingarna ska ta sin utgångspunkt i de målsättningar som beskrivs i det övergripande regeringsuppdrag som styr samtliga nationella forskningsprogram och i de särskilda regeringsuppdrag som styr respektive nationellt forskningsprogram. Av utvärderingarna ska det framgå vilka faktorer som främjat eller motverkat måluppfyllelse. Utvärderingarna ska särskilt bedöma programmens bidrag till att möta samhällsutmaningar, vetenskaplig kvalitet, tvärvetenskaplig och tvärsektoriell samverkan samt forskningsresultatens genomslag i samhället.

Vidare ska utvärderingarna bedöma vilka mervärden som skapats på programnivå för att möta respektive samhällsutmaning, dvs. vilka effekter som skapats genom att finansieringen skett via de nationella

forskningsprogrammen, inklusive effekten av mer långsiktiga planeringsförutsättningar.

I utvärderingarna ska även analyseras hur respektive nationellt forskningsprogram kompletterat andra insatser i det svenska forsknings- och innovationssystemet, samt vilka synergier som skapats mellan olika aktörer.

Med utgångspunkt i utvärderingarna för respektive forskningsprogram ska det göras en sammanfattande analys som ger ett övergripande perspektiv på programmens genomförande.

Utvärderingarna av forskningsprogrammen ska genomföras enligt en gemensam modell som möjliggör oberoende och likvärdiga bedömningar, jämförelser av olika implementeringssätt samt analyser av programmens samlade resultat.

Utvärderingarna ska beakta de slutsatser och rekommendationer som redovisades i de halvtidsutvärderingar som gjorts av de nationella forskningsprogrammen.

Formas ska samordna uppdraget och senast den 31 augusti 2027 lämna en skriftlig redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet, med kopia till Klimat- och näringslivsdepartementet, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet och Socialdepartementet).

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

I forsknings- och innovationspropositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenterade regeringen satsningar på ett nytt forskningspolitiskt instrument kallat nationella forskningsprogram. Syftet med programmen är att de ska bidra till att möta olika samhällsutmaningar. Förslaget om att inrätta nationella program var en del av de statliga forskningsfinansiärernas gemensamma underlag (U2015/05147/F) inför framtagandet av propositionen.

Propositionen aviserade satsningar på nationella forskningsprogram inom områdena klimat (Formas), hållbart samhällsbyggande (Formas), tillämpad välfärdsforskning (Forte), arbetslivsforskning (Forte), antibiotikaresistens (Vetenskapsrådet) samt migration och integration (Vetenskapsrådet).

I särskilda regeringsbeslut riktade till respektive myndighet gavs uppdrag att inrätta nämnda nationella forskningsprogram (M2017/01282, S2017/03055/SAM, S2017/03058/SAM, U2017/02405/F). Genom ett särskilt regeringsbeslut 2017 (N2017/03897/SK) bildades även ett nationellt forskningsprogram om livsmedel (Formas).

Den övergripande implementeringen av de nationella forskningsprogrammen styrs av ett regeringsuppdrag till Formas, Forte och Vetenskapsrådet (U2017/02404/F). Av uppdraget framgår bland annat att de nationella forskningsprogrammen ska vara tioåriga för att skapa långsiktiga planeringsförutsättningar. Varje nationellt forskningsprogram bör ha en programkommitté som under ansvarig myndighets ledning kan bistå forskningsfinansiären med utformning, genomförande och regelbunden uppdatering av den strategiska forskningsagendan. I programkommittén ska berörda forskningsfinansiärer ingå. Till kommittén kan knytas rådgivande grupper med bred kompetens att bedöma samhällets kunskapsbehov inom respektive utmaning och nationellt forskningsprogram. Programmen ska drivas utifrån en strategisk forskningsagenda som tas fram för vart och ett av programmen. Av uppdraget framgår också att regeringen avser att initiera utvärderingar av programmen.

Formas, Forte och Vetenskapsrådet har låtit genomföra halvtidsutvärderingar av de nationella forskningsprogram som inleddes 2017. Samtidigt gjordes en övergripande utvärdering av hur dessa nationella forskningsprogram fungerat.

Skälen för regeringens beslut

De nationella forskningsprogrammen som inrättades 2017 inom områdena klimat, hållbart samhällsbyggande, livsmedel, arbetslivsforskning, tillämpad välfärdsforskning, antibiotikaresistens samt migration och integration, har snart implementerats under tio år. Enligt regeringen är det viktigt att genomföra utvärderingar för att bedöma hur programmen lyckats med att nå sina målsättningar.

Nationella forskningsprogram introducerades som ett nytt instrument i forsknings- och innovationspropositionen 2016. Genom att rikta insatserna mot identifierade samhällsutmaningar och utforma en strategisk forskningsagenda i dialog med finansiärer och andra relevanta intressenter, skiljer sig programmen från tidigare former av strategiska

forskningssatsningar. Att utvärdera de nationella forskningsprogram som startade 2017 är därför viktigt även för att bedöma instrumentet nationella forskningsprogram.

Det är viktigt att utvärderingarna av de nationella forskningsprogrammen genomförs enligt en gemensam modell som kan ge ett kvalitativt underlag för framtida inriktning och prioriteringar inom forskningspolitiken. Vidare kan en sådan modell ligga till grund för utvärderingar av andra nationella forskningsprogram i framtiden.

På regeringens vägnar

Lotta Edholm

Per-Erik Yngwe

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Socialdepartementet/SAM BEM

Finansdepartementet/BA, OFA DOF

Klimat- och näringslivsdepartementet/CKS GR1, NIM G1, E HIE

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/SMF

Arbetsmarknadsdepartementet/A, IU, JÄM, SV

Justitiedepartementet/DÅ, KRIM, NM